

**РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ
ФЛОРИСТИЧНИХ І
ФАУНІСТИЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
Національний природний парк «Хотинський»
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ
БУКОВИНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ПРИРОДОДОСЛІДНИКІВ

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ФЛОРИСТИЧНИХ І ФАУНІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МАТЕРІАЛИ ПЕРШОЇ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

10–12 квітня 2014 р.

м. Хотин

Відповідальний редактор

кандидат біологічних наук **І. В. Скільський**

Чернівці
«Друк Арт»
2014

МИНИСТЕРСТВО ЭКОЛОГИИ И ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ УКРАИНЫ
Национальный природный парк «Хотинский»
ЧЕРНОВИЦКИЙ ОБЛАСТНОЙ КРАЕВЕДЧЕСКИЙ МУЗЕЙ
БУКОВИНСКОЕ ОБЩЕСТВО ЕСТЕСТВОИСПЫТАТЕЛЕЙ

РЕГИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ФЛОРИСТИЧЕСКИХ И ФАУНИСТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

**МАТЕРИАЛЫ ПЕРВОЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ**

10–12 апреля 2014 г.

г. Хотин

Ответственный редактор

кандидат биологических наук **И. В. Скильский**

Черновцы
«Друк Арт»
2014

MINISTRY OF ECOLOGY AND NATURAL RESOURCES OF UKRAINE
Chotyn National Park

CHERNIVTSI REGIONAL MUSEUM

BUKOVYNIAN SOCIETY OF NATURE INVESTIGATORS

REGIONAL ASPECTS OF FLORISTIC AND FAUNISTIC RESEARCHES

MATERIALS OF THE FIRST INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE

10–12 April 2014

Khotyn

Edited by

Dr. I. V. Skilsky

Chernivtsi
«Druk Art»
2014

УДК 591.9:502.75

ББК 28.58+28.6

P32

Рекомендовано до друку рішенням науково-технічної ради Національного природного парку «Хотинський» (протокол № 1 від 24 січня 2014 р.) та вченої ради Чернівецького обласного краєзнавчого музею (протокол № 3 від 19 березня 2014 р.)

Голова редакційної колегії:

Козуляк Ярослав Миронович, заступник директора з наукової роботи Національного природного парку «Хотинський»

Відповідальний секретар редакційної колегії:

Марко Максим Юрійович, науковий співробітник Національного природного парку «Хотинський»

Члени редакційної колегії: к. б. н., доцент **В. В. Буджак** (Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича); к. г. н., ст. н. с. **В. П. Коржик** (НПП «Хотинський»); к. б. н. **І. В. Скільський** (Чернівецький обласний краєзнавчий музей); **Н. А. Смірнов** (Чернівецький обласний краєзнавчий музей); д. б. н., професор **І. І. Чорней** (Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича); д. б. н., професор **М. М. Федоряк** (Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича); **Ж. В. Стороженко** (Національний природний парк «Хотинський»)

Регіональні аспекти флористичних і фауністичних досліджень :
P32 матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції (10-12 квітня 2014 р., м. Хотин) / відп. ред. І. В. Скільський ; М-во екології та природн. ресурсів України, Нац. природн. парк «Хотинський» та ін. – Чернівці : Друк Арт, 2014. – 368 с.

ISBN 978-617-7172-01-6

У матеріалах конференції представлені результати флористичних та фауністичних досліджень науковців з України, Російської Федерації, Республіки Беларусь і Румунії за такими напрямками: рослинний світ, тваринний світ, охорона природи, музейні колекції й історія науки.

Для співробітників наукових установ, викладачів і студентів природничих спеціальностей вищих навчальних закладів, учителів біології загальноосвітніх шкіл, екологів та краєзнавців.

УДК 591.9:502.75

ББК 28.58+28.6

ISBN 978-617-7172-01-6

© Колектив авторів, 2014

© ТОВ «Друк Арт», 2014

<i>Тащук М. В., Мелещук Л. І., Скільський І. В., Дамян К. В.</i> СТРУКТУРА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ГЛИБОЦЬКОГО РАЙОНУ (ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ) ТА «ЧЕРВОНОКНИЖНА» ФАУНА	314
---	-----

Музейні колекції

<i>Перевозчикова Н. М., Костенко Є. І., Єременко С. В.</i> ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ КОЛЕКЦІЇ АЛЬБІНОСІВ У МУЗЕЇ ПРИРОДИ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	319
--	-----

<i>Гураль-Сверлова Н. В., Гураль Р. І.</i> МОЛЮСКИ СХІДНОЇ ЧАСТИНИ ПРУТ-ДНІСТРОВСЬКОГО МЕЖИРІЧЧЯ У ФОНДОВІЙ КОЛЕКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ	321
---	-----

<i>Андріющенко Т. Г., Ткебучава І. Б.</i> ЗЕМНОВОДНІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОЛЕКЦІЯХ ПРИРОДНИЧОГО МУЗЕЮ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	324
---	-----

<i>Головко С. І.</i> ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПОЗИЦІЯ НЕТІШИНСЬКОГО МІСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ	327
--	-----

<i>Стрямець Г. В., Хомин І. Г., Стрямець С. П.</i> НАУКОВІ КОЛЕКЦІЇ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «РОЗТОЧЧЯ»	330
---	-----

<i>Прядко О. І., Волохова О. В., Арап Р. Я., Крижановська О. Т.</i> ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РОСЛИННОГО СВІТУ У ПРОСВІТНИЦЬКІЙ РОБОТІ ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧИХ КОЛЕКЦІЙ	333
--	-----

<i>Ходзінський В. П., Черемних Н. М.</i> ПРО КОЛЕКЦІЮ ЕКСПОНАТИВ КРОТА ЗВИЧАЙНОГО (<i>TALPA EUROPAEA</i>) У ФОНДАХ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ	336
---	-----

<i>Скільський І. В., Голубєва Г. А.</i> БЕЗХРЕБЕТНІ ТВАРИНИ З ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ В КОЛЕКЦІЇ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ	339
--	-----

Історія науки

<i>Зеленчук Я. І., Проців О. Р.</i> ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПРИРОДОЗНАВЕЦЬ МАКСИМІЛІАН НОВИЦЬКИЙ	345
---	-----

<i>Іванець О. Р.</i> А. ВЕЖЕЙСЬКИЙ – ФУНДАТОР РОТАТОРІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ТЕРЕНАХ ГАЛИЧИНИ	352
--	-----

<i>Яросий С. О., Ярова Т. А., Брен О. Г., Завадська О. А.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ВОДОРОСТЕЙ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ ПРИАЗОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	355
--	-----

<i>Проців О. Р.</i> ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ МИСЛИВСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ НА БУКОВИНІ КІНЦЯ ХІХ СТОЛІТТЯ	358
--	-----

<i>Гринюк П. М., Скільський І. В.</i> ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ БЕРЕГОВОЇ ЛАСТІВКИ (<i>RIPARIA RIPARIA</i>) В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ	360
---	-----

14. *Wierzejski A. Atrochus tentaculatus* nov. gen. et sp. Ein Rädertier ohne Räderorgan // Zeitschr. f. wiss. Zool. – 1893. – Bd. 55. – S. 696–712.
15. *Wierzejski A. Rotatoria* (wrotki) Galicyi. – Kraków: Akademia Umiejętności. Druk Uniw. Jag. – 1893. – 112 s.
16. *Wierzejski A., Zacharias O. Neue Rotatorien des Süßwassers* // Zeitschr. f. wiss. Zool. – 1893. – Bd. 56. – S. 236–244.

Яровий С. О., Ярова Т. А., Брен О. Г., Завадська О. А.
Приазовський національний природний парк,
Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Богдана Хмельницького
priazovnp@mail.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ ВОДОРОСТЕЙ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ ПРИАЗОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

Приазовський національний природний парк (ПНПП) створений відповідно до Указу Президента України № 154/2010 від 10.02.2010 р. з метою збереження, відтворення і раціонального використання природних комплексів північно-західного узбережжя Азовського моря. На території ПНПП знаходяться об'єкти природно-заповідного фонду, які у 2003 р. отримали статус водно-болотних угідь (ВБУ) міжнародного значення. Такими об'єктами є Молочний лиман (гідрологічний заказник загальнодержавного значення) та гирло р. Берди з Бердянською косою і її затокою (ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Заплава р. Берди»).

Цільові дослідження стану вивченості альгофлори об'єктів ВБУ ПНПП раніше не проводилися, а літературні джерела свідчать про епізодичні вивчення водоростей Молочного лиману і р. Берди. Тому метою роботи було узагальнення літературних даних і особистих спостережень щодо вивчення альгофлори Молочного лиману, Бердянської коси, гирла р. Берди і Бердянської затоки, Утлюцького лиману і лиману Сивашик як об'єктів ВБУ міжнародного та загальнодержавного значення.

Молочний лиман розташований на півдні Запорізької області. Площа ВБУ складає 30000 га, з яких водного дзеркала – 19000 га. Найбільша довжина – 36 км, ширина 4–10 км, середня глибина лиману – 1,3 м. Живиться лиман водами Азовського моря через штучну промійну та частково р. Мо-

лочною. За останні 10 років з причин замулення промійни спостерігалось поступове обміління, зменшення площі водного дзеркала [1].

Перші дослідження Молочного лиману розпочалися в 1939 р. Інститутом геології АН УРСР. У наступні роки лиман все більше привертав увагу альгологів, зокрема, А. І. Прошкіною-Лавренко детально вивчено видовий склад діатомових водоростей планктону та бентосу лиману. Комплексні дослідження водойми проведені 1955 р. Інститутом гідробіології АН УРСР [2; 3]. Інформація про видовий склад водоростей поповнюється альгологами кафедри ботаніки Мелітопольського державного педагогічного інституту, зокрема, С. П. Черевко в 1969–1977 рр.

У 1997 р. альгологами Київського національного університету ім. Тараса Шевченка і Мелітопольського державного педагогічного інституту проведені експедиційні виїзди вздовж узбережжя Молочного лиману з метою вивчення водоростей водних і позаводних місцезростань. У 2004 р. започатковані дослідження з вивчення видового складу водоростей солончаків узбережжя лиману. Паралельно з цим проводилися дослідження щодо виявлення видового складу й біомаси водоростей тимчасових гіпергалійних водойм узбережжя Молочного лиману. Протягом 2008–2009 рр. нами були досліджені тимчасові гіпергалійні водойми Шелюгівського поду й оз. Молочне, але отримані дані про видовий склад, біомасу і систематичну структуру водоростей цих водойм неопубліковані.

Не менш важливим об'єктом ВБУ міжнародного значення ПНПП є Бердянська коса, Бердянська затока і гирло р. Берди (надалі в тексті для зручності викладання матеріалу наводимо як Бердянська коса). Бердянська коса – коса-стрілка шириною від 60 м до 15 км, яка заходить у море на 13 км, і складається здебільшого з піску та черепашок. Коса утворює Бердянську затоку Азовського моря близько 50 км завширшки із глибинами 5–8 м.

Альгологічні дослідження Бердянської коси почались у 1976 р. У 2005 р. під час експедиції фахівцями кафедр ботаніки Київського національного університету і Мелітопольського державного педагогічного університету, а саме І. Ю. Костіковим, А. А. Кривендою, О. В. Тищенко, А. М. Солоненко вивчались водорості водних та наземних місцезростань. Дані, отримані в результаті експедиції неопубліковані. Пізніше були досліджені водорості солончаків Бердянської коси біля оз. Красне, вивчались макроскопічні розростання водоростей на поверхні солончаків [5; 6; та ін.].

Водорості Бердянської затоки не вивчались, однак у літературі наводиться багато інформації про видовий склад фітопланктону і фітобентосу Азовського моря, які узагальнені в монографії Л. І. Рябушко і Г. В. Бондаренко «Микроводоросли планктону и бентоса Азовского моря» [4].

Якісний і кількісний склад водоростей ВБУ ПНПП постійно змінюється під впливом антропогенного навантаження і суттєвих змін гідрологічного й гідрохімічного режимів водних об'єктів. З урахуванням сучасних (із 2004 р.) даних, альгофлора Молочного лиману і його узбережжя нараховує 87 видів, а Бердянської коси – 68.

Найменш вивченим в альгологічному відношенні на території ПНПП є лимани Утлюцький та Сивашик. Акваторія першого розділена двома дамбами на три частини, з яких північна, «Верхів'я Утлюцького лиману», є комплексною пам'яткою природи загальнодержавного значення (площа 280 га). Лиман Сивашик входить до складу ландшафтного заказника «Сивашик» площею 2800 га. У 2012–2013 рр. працівниками ПНПП О. Г. Бреном, О. В. Завадською, С. О. Яровим проведені експедиційні виїзди до території лиману для відбору водних та ґрунтових альгологічних проб з метою вивчення видового складу водоростей і проведення хімічного аналізу води та ґрунту. У результаті досліджень виявлено 26 видів водоростей.

В останні роки (2010–2013) співробітниками наукового відділу ПНПП та кафедри ботаніки і садово-паркового господарства Мелітопольського державного педагогічного університету, а саме С. О. Яровим, Т. А. Яровою і О. Г. Бреном, проводяться регулярні виїзди на території ВБУ міжнародного та загальнодержавного значення (Бердянська коса, Молочний і Утлюцький лимани та Сивашик) з метою комплексного ботанічного вивчення. Відбираються ґрунтові й водні проби для альгологічного дослідження, результати яких увійдуть до літопису природи ПНПП і плануються для опублікування в наукових виданнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрющенко Ю. О., Антоновський О. Г., Волох А. М. та ін. Менеджмент план для водно-болотного угіддя міжнародного значення Молочний лиман, який входить з вилученням до території створюваного НПП «Приазовський». – Мелітополь, 2005. – 93 с.
2. Владимірова К. С. Фітомікробентос Молочного лиману // Біологічне обґрунтування розвитку кефального господарства Східного Сиваша і Молочного лиману. – К., 1960. – С. 131–137.
3. Іванов О. І. Фітопланктон Молочного лиману // Біологічне обґрунтування розвитку кефального господарства Східного Сиваша і Молочного лиману. – К., 1960. – С. 123–130.
4. Рябушко Л. І. Бондаренко А. В. Микроводорослі планктону і бентосу Азовського моря (чек-лист, синоніміка, коментарій). – Севастополь: Екоси-Гідрофізика, 2011. – 211 с.
5. Яровой С. А., Солоненко А. Н., Олейник Т. А. Почвенные водоросли приморских солончаков Бердянской косы в районе озера Красное // Матер. міжнар. конф. «Біологія ХХІ століття: теорія, практика, викладання» (1–4 квітня 2007 р.). – Черкаси–Канів, 2007. – С. 97–98.
6. Яровой С. А., Яровая Т. А., Солоненко А. Н. К изучению водорослей солончаков Бердянской косы в районе озера Красное // Екол. та ноосферол. – 2008. – Т. 19, № 1–2. – С. 160–162.

